
Zömök futó

Zabrus spinipes (FABRICIUS, 1798)

Védelmi kategória: Nem szerepel a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) által felállított, a veszélyeztetett fajokat tartalmazó listán. Magyarországon *nem védett*.

A faj életvitele: Testhossza 17–23 mm, fekete, kissé a gyászbogarakra emlékeztető megjelenésű futóbogár. Feje és az előháta fényes, szárnyfedője matt. A szárnyfedők összenőttek, erősen domborúak, hátrafelé kissé kiszélesedők. Hártyás szárny nélküli röpképtelen, melegkedvelő faj, elsősorban a füves puszták, sziklagyepek, sztyepplejtők lakója. A homokhátság egyes helyein, Bátorligeten, a budaörsi Odvas-hegyen, a Bakony egyes sziklagyepjeiben a magyar futrinkával együtt fordul elő. Mosonszolnokon intenzív agrárkörnyezetben erdőszélen és árokparton került elő a legnagyobb számban, míg Csévharaszt és Vasad térségében egy kétéves vizsgálat során a homoktalajú száraz akácost, akácos szegélyt és akácos-nyíres állományt részesítette előnyben, ugyanakkor – ha kisebb egyedszámban is – lucernásból, tölgyesből, nyárasból is előkerült. A legmeglepőbb előfordulását azonban a nedves nádas-rekettgyepek élőhelyen regisztrálták nem is csekély egyedszámban. Szinte egész évben aktív, de előfordulási adatainak zöme tavaszra és őszi esik. A lárvák és az imágók egyaránt növényevők, elsősorban fűfélékkel táplálkoznak mind a természetes környezetben, mind a szántókon.

Elterjedés és állomány nagyság: Közép- és Délkelet-Európában, Kis-Ázsiában és a Kaukázusban széles körben elterjedt. Közép-Európában csak Délkelet-Ausztriában (Alsó-Ausztria, Burgenland), valamint a Csehországban délkeleti részén, Dél-Szlovákiában és hazánkban található meg. Száraz élőhelyeken élő xerotherm faj. Magyarországon elsősorban a Nagyalföldről ismerjük előfordulását, a Dunántúlon és a Tiszántúlon előfordulása szórványosabb. Délnyugat-Dunántúlon, Zala és Baranya vármegyéből még nem közölték adatát, Somogy vármegyében pedig csak Kaposvárról ismert. Füves pusztákon, sztyepplejtőkön, füves területeken, csupasz homokon és mezőgazdasági területeken egyaránt előfordul.

Veszélyeztető tényezők: Magyarországon nem veszélyeztetett, bár élőhelyét előszeretettel alakítják faültetvénné, a nagyobb alföldi városok környékén pedig gyakran ipari parkot vagy más módon beépített területet alakítanak ki azokon. A gyepek használatának visszaszorulásával az ilyen élőhelyek kiterjedése jelentősen csökkent. A művelés felhagyása egyrészt természetes szukcessziót (cserjésedést, erdősülést) eredményez, másrészt lehetőséget teremt az özönfajok terjedésére.

A megőrzés érdekében szükséges és ajánlott tevékenységek: A sztyeppi fajok megőrzéséhez szükség van a területek legeltetésére, ugyanakkor kaszálatlan sávok és legeltetéstől elzárt kíméleti területek kijelölésére is, amelyek biztosítják a zömök futó számára megfelelő szaporodási és bújóhelyeket. Ezeket a foltokat éves rotációban kell változtatni. Élőhelyét fátlan állapotban kell tartani, mert a lombos fák és cserjék lerontják, illetve megszüntetik azokat. Minden gyepfoltot meg kell őrizni, még a kisebbeket is, és a szomszédos szántók gyepé alakítása hozzájárulhat a foltok bővítéséhez.

A homokpusztai futóbogarak egy része szénfekete, míg más fajok világosbarnák (© Bérces Sándor)

A gyepek diverzitását az alacsony intenzitású legeltetés biztosítja (0,3–0,5 állategység/ha). Fontos, hogy a legeltetés ne legyen túlzott. A féreghajtó szeres (pl. ivermectin) kezelést a legelőre történő kihajtás előtt legalább hat héttel korábban kell elvégezni, mert ellenkező esetben az állatok folyamatosan ürítik annak hatóanyagát, amely gátolja a rovarok fejlődését, és ezzel jelentős kárt okoz a gazdálkodóknak, elsősorban a ganéjtúró bogarak károsításával.

Ajánlott irodalom: KÖDÖBÖ CZ 2024, MERKL & VÍG 2009, SZÉL 2011, SZÉL & KUTASI 2011

SZÉL GYŐZŐ & BÉRCES SÁNDOR